

Hnt iaer ons heeren duist
vierhondert vichtich vptē
neghentiensten dach van
april. so was den eersten steen gheleyt
van onser capelle. Ende daer toe ware
ghecoren .vi. gouuernerers omme
te vullbrughene. Te wete.

Heyndric van clacrhoudt. *scilicet*

Jan vander donck. *scilicet*

Steuuē yfereel. *glademaker*

philips van smachwoorde. *scilicet*

Jan van bruchem. *scilicet*

Ende anthuenis kuyghel. *glademaker*

Ende alle de ghildebroeders die sich
tent dier tyt ghestouuen sijn die staen

hier naer

pater nos

ouer de 31

Memorielijst van Brugse schilders

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeks 314: Beeldenmakers

Bronnen in context 2

B R U
G G E

COLOFON

Titel

Memorielijst van Brugse schilders (Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeks 314: Beeldenmakers)

Auteur

Noël Geirnaert

Jaar van uitgave

2022

Verantwoordelijk uitgever

Colin Beheydt, algemeen directeur Stad en OCMW Brugge
Burg 12, 8000 Brugge

Wettelijk depot

D/2022/0546/2

Dit werk is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Unported licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0> om een kopie te zien van de licentie.

Omslagillustratie

De memorielijst is van bij zijn ontstaan als een belangrijk document geconcipieerd. Deze met veel zorg uitgevoerde initiaal, waarmee de tekst begint, is één van de aanwijzingen daarvoor (Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeks 314: Beeldenmakers, p. 9).

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	5
Een memorielijst of een obituarium?	8
De oorspronkelijke datering van de memorielijst	11
Lavaux-Sainte-Anne en de beschadiging van de memorielijst	14
De restauratie van de memorielijst	17
Materiële beschrijving	20
De ontsluiting van de memorielijst	22
Transcriptie van de namenlijst	24
De overige necrologische documenten in de stedelijke collecties	50
Literatuurlijst	54

Voorwoord

De teksten in deze publicatie kwamen tot stand binnen het project Historische Bronnen Brugge. Dit project zorgde tussen 2003 en 2014 voor de digitalisering van dertien belangrijke historische documenten uit de collecties van het Stadsarchief Brugge, Openbare Bibliotheek Brugge, Musea Brugge, het Grootseminarie Brugge en het Rijksarchief te Brugge. De coördinatie was in handen van Erfgoedcel Brugge.

Bij elke bron schreven onderzoekers en conservatoren artikelen die de inhoudelijke, vormelijke of codicologische aspecten van het document uitdiepen of de ontstaanscontext schetsen. Voor sommige bronnen werd een teksteditie of vertaling bezorgd of werden regesten opgesteld.

De bronnen, artikelen en tekstedities waren aanvankelijk beschikbaar op *historischebronnenbrugge.be*. In 2018 kregen ze een nieuwe thuis op het portaal *erfgoedbrugge.be*. Deze digitale publicatie zorgt ervoor dat de teksten op langere termijn beschikbaar blijven voor onderzoekers en geïnteresseerden.

De teksten in deze publicatie werden oorspronkelijk gepubliceerd in 2003. De teksten en bibliografische verwijzingen zijn naar aanleiding van deze nieuwe digitale publicatie niet geactualiseerd.

Inleiding

De Memorielijst van de Brugse Schilders is het naslagwerk bij uitstek voor wie op zoek is naar gegevens van ambachtslieden uit de periode 1450 tot 1801 in Brugge. 254 schilders, 88 zadelmakers, 4 boomhouwers, 120 klederschrijvers, 194 glazeniers, 85 garelmakers, 26 spiegelmakers, 4 folieslayers, 2 incunabeldrukkers en een dozijn anderen worden erin opgesomd. Je vindt er kleine meesters, maar ook bekende schilders als Hans Memling in terug. Deze lijst diende voor de herdenking van alle overleden leden van het ambacht tijdens officiële erediensden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Memorielijst zwaar beschadigd. Toch bleven heel wat geïnteresseerden het document opvragen voor onderzoek. Pas in 2000–2001 kon het handschrift degelijk gerestaureerd worden. Meteen werd het ook volledig gedigitaliseerd.

Historici en kunsthistorici zijn zich sinds lang bewust van het belang van de memorielijst van de Brugse beeldenmakers. Zowel in de 19de als in de 20ste eeuw werd de tekst al gepubliceerd. Op de grote Memlingtentoonstelling van 1994 was het stuk voor het laatst te zien. De vermelding van Hans Memling in de memorielijst is uiteraard een aanwijzing voor zijn – in de literatuur steeds betwist – lidmaatschap van het ambacht van de beeldenmakers en zadelmakers. Ook Pierre Coustain, de 15de-eeuwse Bourgondische hofschilder, was ingeschreven in de memorielijst van de Brugse beeldenmakers en zadelmakers, wat betekent dat hij niettegenstaande zijn statuut van hofschilder ook lid was van het ambacht.

De memorielijst van het Brugse ambacht van de beeldenmakers en zadelmakers is wel degelijk een archivalisch, d.w.z. een officieel document. Als archiefstuk is het opgemaakt binnen het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers. De memorielijst heeft gediend voor één van de activiteiten binnen het ambacht, namelijk de herdenking van alle overleden leden in een officiële erediensden. Hier moet ook worden onderstreept dat de memorielijst afkomstig is van het ambacht zelf en niet van een eventueel kerkelijk of religieus gilde binnen het ambacht. Dat het wel degelijk gaat om een document uit het ambachtsarchief blijkt uit twee aanwijzingen: vooreerst werd steeds bij elke inschrijving nauwkeurig geregistreerd tot welk let van het ambacht de overledene had behoord (schilders, zadelmakers, klederschrijvers of schilders op doek, boomhouwers of vervaardigers van zadelbogen, garelmakers, glazeniers en spiegelmakers);

vervolgens wordt bij sommige overledenen vermeld dat ze deken waren geweest: het gaat dan steeds om de deken van het ambacht.

Het register bevat dus na de gebeden voor de overledenen de namen van alle vrijmeesters van het ambacht die sinds 1450 tot 1801 als leden van het ambacht zijn gestorven, in principe in volgorde van overlijden. Het overlijdensjaar is pas vermeld sinds het begin van de 17de eeuw. Vóórdien is het overlijdensjaar soms door een andere hand bijgevoegd. Zo is bij Gerard David, op p. 27, veel later het (verkeerde) overlijdensjaar 1524 toegevoegd. In werkelijkheid stierf Gerard David in 1523. De veel voorkomende latere toevoegingen in het register moeten dus met de nodige kritische zin worden bekeken. Ook de volgorde van overlijden kan soms enigszins afwijken van de volgorde van inschrijving. Toch bevat het register een aantal objectieve gegevens die van groot belang zijn: de naam van de overledene met zijn beroep geeft zo goed als zekerheid over zijn lidmaatschap van het ambacht bij zijn dood; voor elke ingeschreven naam staat ook het bestaan van één persoon vast, wat van belang kan zijn om het onderscheid te maken bij verschillende dragers van dezelfde naam; en uiteraard is het al dan niet voorkomen van een naam een aanwijzing voor zijn overlijden in Brugge. Alles bij mekaar bevat het register gegevens over 354 schilders, 88 zadelmakers, vier boomhousers, 120 klederschrijvers, 194 glazeniers, 85 gareelmakers, 26 spiegelmakers, vier folieslayers (schilders die ook bladgoud gebruiken), twee incunabeldrukkers en een dozijn anderen (vooral priesters-kapelaans). Opmerkelijk is dat de term “beeldenmakers” (kunstschilders) niet voorkomt in de memorielijst. Zoals bekend waren de Brugse schilders zeker niet uitsluitend als “beeldenmakers” actief, het waren ook en vooral gewone ambachtlieden. In de tweede helft van de 15de eeuw zou 7% van de Brugse actieve bevolking het beroep van schilder hebben uitgeoefend.

EN

Introduction

One of the principal documents for the study of Bruges painters (or “picture makers”) from the 15th up to the 18th century, the so-called *memorial list*, was severely damaged during a bombardment at the end of World War II. Nowadays, the Bruges memorial list has been restored expertly.

Historians and art historians have been aware of the importance of the memorial list of Bruges picture makers for a long time. Both in the 19th and 20th centuries, the text had been published already. At the great Memling exhibition in 1994 the document was put on display for the last time. Hans

Memling's mention in the memorial list is obviously an indication of his – in literature usually disputed – membership of the picture makers' and saddlers' trade. Also Pierre Coustain, the 15th century Burgundian court painter, was registered in the memorial list of Bruges picture makers and saddlers, which means that he, despite his status as a court painter, was a trade member as well.

The memorial list of the Bruges picture makers' and saddlers' trade is an archival, i.e. official document. It was conceived as a record within the picture makers' and saddlers' trade. The memorial list served for one of the activities within the trade, which is the commemoration of all deceased members during an official service. We also want to emphasise here that the memorial list originates from the trade itself and not from a possible ecclesiastical or religious guild within the trade. There are two indications of the fact that we are really dealing with a document of the trade archives: first of all, it always carefully registered which subdivision of the trade the deceased had belonged to (painters, saddlers, canvas painters, saddlebow makers, harness makers, stained-glass artists and mirror makers); subsequently, some members are indicated as deacons: it always concerns the deacons of the trade.

So, after the prayers for the deceased, the register contains the names of all free masters of the trade who died as members of the trade between 1450 and 1801, in principle in the order in which they died. The year of death was not mentioned until the beginning of the 17th century. Before that, the year of death was sometimes added by another hand. For instance, in Gerard David's case, on p. 27, the (erroneous) year of death 1524 was added. In actual fact, Gerard David died in 1523. The frequent subsequent additions in the register must therefore be considered in a critical way. Occasionally, the order of dying may slightly differ from the order of registering as well.

Yet the register contains a number of major objective data: the name of the deceased together with his profession are proof of his membership at the time he died; every registered name also produces evidence of one person's existence, which may be important to distinguish between various people bearing the same name; and obviously, the (non) occurrence of a name is an indication of his death in Bruges. All things considered the register contains data about 354 painters, 88 saddlers, four saddlebow makers, 120 canvas painters, 194 stained-glass artists, 85 harness makers, 26 mirror makers, four gold foil illuminators, two incunable printers and a dozen others (especially priests-chaplains). It is remarkable that the term "picture makers" (painters) does not appear in the memorial list. It is common knowledge that the Bruges painters were not exclusively "picture makers" by profession, they also were, in most of the cases, simple artisans.

Een memorielijst of een obituarium?

Sinds de 19de eeuw is het hier beschreven document bekend als het obituarium van het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers. Hier wordt voor het eerst de voorkeur gegeven aan de term memorielijst. Dit vraagt enige toelichting. Zowel in een obituarium als in een memorielijst werden uitsluitend namen van overledenen geregistreerd. Ook andere documenten (jaargetijdenboeken, necrologia) bevatten namen van personen die bij hun overlijden werden geregistreerd.

In 1972 heeft de geleerde benedictijn Nicolas Huyghebaert de diverse soorten “necrologische documenten” duidelijk afgelijnd. Necrologia, obituaria, jaargetijdenboeken zijn lijsten van overledenen, opgesteld volgens de kalender en bestemd voor de herdenking op de sterfdag van deze overledene in een gemeenschap (een kapittel, een klooster, een broederschap of een parochie). Het kan dan gaan om zuiver liturgische boeken, m.a.w. voor gebruik tijdens de eredienst (necrologia), of om registers bestemd voor de voorbereiding van de eredienst of voor de vergoeding van celebranten en/of aanwezigen (obituaria, jaargetijdenboeken). Essentieel voor dergelijke documenten is dat ze zijn opgesteld volgens de kalender. Een eenvoudige lijst van overledenen, chronologisch volgens de (meestal niet vermelde) overlijdensdata, is geen obituarium of necrologium.

Het hier te bespreken document is een dergelijke eenvoudige lijst van overledenen. Het is dus zeker geen obituarium. Volgens Huyghebaert waren dergelijke registers niet bestemd om voor te lezen tijdens een liturgische dienst, maar tijdens het statutair banket van het ambacht. Deze opvatting vraagt toch om enige bijsturing. De lijst met overledenen van het Brugse schildersambacht is, zo blijkt uit het oudste dateringsgegeven, nauw verbonden met de kapel van het ambacht. Waarschijnlijk berustte het stuk zelfs in de schilderskapel (Zilverstraat). Het register begint overigens met de gebeden voor de overledenen, en een gelijkaardige tekst werd nog eens op papier toegevoegd in de 16de eeuw. Het ligt dan ook voor de hand dat dit register gediend heeft voor een jaarlijkse plechtige memoriendienst in de kapel van het ambacht. De Nederlandse historicus Peter Hoppenbrouwers wees in 1987 op een gelijkaardig register van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw in het Brabantse Heusden, dat voor dergelijke diensten

werd gebruikt. In zijn uitvoerige studie over dit register gebruikte hij voor het eerst de term “memorielijst”. De memorielijst van het Brugse schildersambacht was dus oorspronkelijk bedoeld voor gebruik tijdens de eredienst in de kapel. De namen van de gestorven leden van het ambacht werden herdacht (“gememoreerd”) op een memoriedienst, die waarschijnlijk jaarlijks werd gehouden. Het is weinig waarschijnlijk dat bij die gelegenheid alle namen werden voorgelezen. Misschien werden wel de namen van de binnen het afgelopen jaar gestorven leden van het ambacht afgeroepen.

EN

Memorial list or obituary?

Since the 19th century, the document described here has been known as the obituary of picture makers' and saddlers' trade. Preference is given to the term memorial list here for the first time. This calls for some explanation. Both in an obituary and in a memorial list only names of deceased people were registered. Other documents (annual memory registers, necrologies) contain names of people who were registered after their death as well.

In 1972 the erudite Benedictine monk Nicolas Huyghebaert clearly defined the various kinds of “necrological documents”. Necrologies, obituaries, annual memory registers are lists of deceased, arranged in accordance with the calendar, and intended for commemoration of the deceased on their day of death in a community (a chapter, monastery, brotherhood or a parish). It may concern purely liturgical books to be used during services (necrologies), or registers intended for preparation of services or for fees for celebrants and/or people present (obituaries, annual memory registers). It is essential that such documents are arranged in accordance with the calendar. A simple list of deceased, chronologically according to the days of death (usually not mentioned) is neither an obituary nor a necrology.

The document to be considered here is such a basic list of deceased. As a consequence, it certainly is not an obituary. According to Huyghebaert such registers were not intended to be read from during liturgical services, but at statutory trade banquets. This interpretation calls for some adjustment. The list containing the deceased members of the Bruges painting trade is, as shown by the oldest date, closely linked with the trade chapel. Probably, the document was kept within the painters' chapel itself (Zilverstraat). The register begins with the prayers for the deceased, and a similar text on paper was added in the 16th century. Therefore, it is obvious that this register was used for an annual solemn memory service in the trade chapel.

The Dutch historian Peter Hoppenbrouwers referred in 1987 to a similar register of the brotherhood of Our Lady in the Brabantine Heusden, which was used for similar services. In his elaborate study about this register he used the term “memorial list” for the first time. As a consequence, the memorial list of the Bruges painting trade was originally intended for use during services in the chapel. The names of the deceased trade members were “commemorated” during a memory service, which was probably held annually. It is unlikely that all names were read at that occasion. Yet, the names of the trade members who died during the last year may have been called off.

De oorspronkelijke datering van de memorielijst

De tekst van de memorielijst begint met een belangrijk dateringsgegeven: “Int iaer ons heeren duust vierhondert vichtich upten neghentiensten dach van april, zo was den eersten steen gheleyt van onser capelle. Ende daer toe waren ghecoren .VI. gouvernerers omme te vulbringhene (...) Ende alle de ghildebroeders die sichtent dier tijt ghestorven zijn die staen hier naer ghenoomt. Elc leze een pater noster, ende een ave maria, over de zielen”.

De vervaardiging van de memorielijst wordt hier in verband gebracht met de aanvang van de bouw van de ambachtskapel op 19 april 1450. De memorielijst moest dus dienen voor de religieuze diensten in de ambachtskapel, en werd dus oorspronkelijk aangelegd vanaf 1450. Toch blijkt duidelijk uit de verschillende handen die in de lijst kunnen worden herkend, dat een eerste hand de tekst heeft neergeschreven tot en met de eerste drie regels van p. 19, met de namen Aernout Hol, schilder, Ghijsbrecht de Crane, schilder en Jacop Freet, boomhouwer. Uit het werk van Albert Schouteet blijkt dat de schilders Arnout Hol en Gijsbrecht de Crane beiden overleden in of rond 1489.

De huidige memorielijst is dus rond 1490 gekopieerd van een oudere memorielijst, die in 1450 werd begonnen. Deze oudere memorielijst is blijkbaar in de jaren tachtig van de 15de eeuw niet zo goed meer bijgehouden en vervangen. Dat blijkt ook uit het feit dat na de inschrijvingen van Hol, De Crane en Freet een tweede, ongeveer gelijkaardige hand op p. 19–20 23 namen heeft geregistreerd, beginnend met Joos Debboud en eindigend met Dieric van Hecke. Deze laatste overleed omstreeks 1492, aldus Albert Schouteet. De vijftiende naam betreft echter Willem Baert, overleden tussen september 1486 en september 1487. Jan Coene, de achttiende in de lijst van 23, wordt in andere documenten het laatst vermeld op 22 februari 1486. Cornelis Herreboudt, als twintigste vermeld, zou in 1488 zijn gestorven.

Het kan zijn dat de originele lijst uit 1450 in de jaren tachtig van de 15de eeuw gewoon vol was, en voorlopig met losse bladen werd aangevuld. Het is ook mogelijk dat in deze troebele jaren, toen Brugge in opstand was tegen Maximiliaan van Oostenrijk, de administratie van het ambacht enigszins werd

verwaarloosd. Het register werd na 1490 regelmatig aangevuld door verschillende handen die min of meer duidelijk kunnen worden onderscheiden. Hiaten lijken niet voor te komen. De laatste inschrijving dateert van 23 februari 1801. Daarmee was het register ook vol. Het bewaarde boekdeel bevat achterin geen aanvullingen, schut- of dekbladen.

EN

Original date of the memorial list

The memorial list text begins with an important date indication: “Int iaer ons heeren duust vierhondert vichtich upten neghentiensten dach van april, zo was den eersten steen gheleyt van onser capelle. Ende daer toe waren ghecoren .vi. gouvernerers omme te vulbringhene (...) Ende alle de ghildebroeders die sichtent dier tijt ghestorven zijn die staen hier naer ghenoeemt. Elc leze een pater noster, ende een ave maria, over de zielen”.

The creation of the memorial list is associated here with the start of the trade chapel’s construction on 19 April 1450. As a consequence, the list was intended for religious services in the trade chapel, and it was originally started from 1450 onwards. Yet, the different hands, which can be recognised in the list, show that a first-hand wrote the text up to the first three lines of p. 19, including the names Aernout Hol, painter, Ghijsbrecht de Crane, painter, and Jacop Freet, saddlebow maker. Albert Schouteet’s work shows that the painters Arnout Hol and Ghijsbrecht de Crane both died in or around 1489.

So the present memorial list was copied around 1490 from an older memorial list, which was started in 1450. This older memorial list was obviously not kept up to date and it was replaced in the eighties of the 15th century. This is also shown by the fact that after registration of Hol, De Crane and Freet, a second rather similar hand registered 23 names on pp. 19-20, starting with Joos Debboud and ending with Dieric van Hecke. The latter died around 1492, according to Albert Schouteet. Yet, the 15th name concerns Willem Baert, who died between September 1486 and September 1487. Jan Coene, the 18th on the list of 23 is mentioned for the last time in other documents on 22 February 1486. Cornelis Herreboudt, mentioned twentieth, ought to have died in 1488.

Perhaps the original list of 1450 simply was full in the eighties of the 15th century and it may have been temporarily completed by means of single pages. It is also possible that in these dark years, when Bruges revolted

against Maximilian of Austria, the trade administration was somewhat neglected. After 1490, the register was completed on a regular basis by different hands that can be clearly distinguished more or less. Gaps seem to be absent. The last registration dates from 23 February 1801, which completed the register. The volume that was preserved does not contain any additions, end papers or covers in the back.

Lavaux-Sainte-Anne en de beschadiging van de memorielijst

Toen Charles Vanden Haute in 1913 voor het eerst een min of meer nauwkeurige beschrijving publiceerde van de memorielijst van het Brugse schildersambacht, was er nog geen sprake van enige beschadiging van het register. Deze is er pas gekomen in de Tweede Wereldoorlog, slechts enkele weken vóór de Bevrijding in september 1944. In 1942 had het toenmalige stadsbestuur het om veiligheidsredenen raadzaam geoordeeld de kostbaarste stukken uit het bezit van het Stadsarchief, het Groeningemuseum, de Stadsbibliotheek en de Commissie van Openbare Onderstand (de voorloper van het OCMW) onder te brengen in het onbewoonde, maar goed onderhouden kasteel van Lavaux-Sainte-Anne (nu gemeente Rochefort, provincie Namen). De documenten en de kunstwerken werden in de loop van de maand juni overgebracht. Ze stonden er onder de hoede van Herman Bouchery, een Antwerpse conservator, die ook verantwoordelijk was voor de overgebrachte Antwerpse documenten en kunstschaten. De overbrenging naar Lavaux-Saint-Anne was gebeurd op aandringen van de Duitse militaire autoriteiten, maar met instemming van het stadsbestuur. Nog op 27 januari 1944 werd op voorstel van de stadsarchivaris door het College van Burgemeester en Schepenen beslist om vijftig extra dozen met charters naar Lavaux-Sainte-Anne over te brengen. De meeste archiefstukken bleven geborgen in een tweehonderdtal houten kisten in de kelders van het kasteel. Na inspectie van hulp-archivaris Albert Schouteet werden de documenten op 6 juli 1942 uit de kisten gehaald: sommige documenten hadden vochtschade opgelopen. Deze archiefstukken werden dan enige tijd bewaard in drie zalen op de eerste verdieping van het kasteel. Het is niet bekend of de memorielijst toen al schade heeft opgelopen.

De overbrenging naar Lavaux-Sainte-Anne was bedoeld als voorzorgsmaatregel tegen eventuele oorlogsschade, omdat Brugge op minder dan 30 km van de kust gelegen was. In de Ardennen waren echter gewapende verzetsgroepen actief. Op 10 en 11 augustus 1944 viel een verzetsgroep het kasteel aan. Daarom besloot conservator Bouchery de kunstwerken en de documenten uit het kasteel te evacueren. De werkzaamheden voor de verhuizing startten al op 14 augustus 1944. Verscheidene Brugse schilderijen, vooral Vlaamse Primitieven, waren al in juni 1944 naar Brussel overgebracht, waar ze voortaan in de kelders van de Société

Générale zouden worden bewaard. Op 16 augustus 1944 besliste het Brugse stadsbestuur dat de kisten en dozen van het Brugse Stadsarchief, samen met de overige kunstwerken en de kostbare werken van de Stadsbibliotheek naar Brussel moesten worden overgebracht. Een eerste konvooi vertrok op 22 augustus 1944. Op 26 augustus vertrok dan het tweede konvooi. Dit tweede konvooi werd kort na zijn vertrek te Bouvignes (nu gemeente Dinant) per vergissing beschoten door de geallieerde luchtmacht. Vijf vrachtwagens werden met kogels doorzeefd. De beschieting kostte het leven aan twee begeleiders, er waren vijf zwaar- en verscheidene lichtgewonden. Uiteraard hadden ook verscheidene archiefstukken schade opgelopen. Sindsdien vertonen heel wat documenten van het Stadsarchief kogelgaten.

De memorielijst van het Brugse schildersambacht was er wel heel erg aan toe. Een kogel was door de achterkant van het register naar binnen gedrongen en tegen de binnenkant van het voorplat blijven steken. De houten borden werden verbrijzeld en er ontbreken delen. De perkamenten bladen hebben allemaal een kogelgat in het tekstgedeelte. Rond dit gat zaten veel lange, onregelmatige scheuren in een stervorm.

De Brugse archiefdocumenten werden na dit betreuenswaardige incident naar Brussel overgebracht. Ze bleven bewaard in de kelders van de Nationale Bank tot op 17 mei 1945, meer dan acht maanden na de bevrijding van Brugge en nog meer dan een week na het officiële einde van de oorlog.

EN

Lavaux-Sainte-Anne and the damage to the memorial list

When Charles Vanden Haute published a more or less accurate description of the memorial list of the Bruges painters' trade in 1913, the register had suffered no damage whatsoever. It was not damaged until World War II, just a few weeks before the Liberation in September 1944. In 1942, the City Council had considered it advisable for security's sake to remove the most precious pieces of the City Archives, the Groeninge Museum, the Public Library (Openbare Bibliotheek) and the social welfare council and to store them in the uninhabited but well-maintained castle of Lavaux-Sainte-Anne (presently the City of Rochefort in the province of Namur). The documents and works of art were moved during the month of June. There they were held in custody of Herman Bouchery, an Antwerp curator who also was

responsible for the moved documents and masterpieces of Antwerp. The transfer to Lavaux-Sainte-Anne was carried out at the urgent request of the German military authorities, though with the approval of the City Council. On 27 January 1944 it was also decided by the City Council at the suggestion of the City archivist to move fifty additional boxes of charters to Lavaux-Sainte-Anne. Most of the records were stored in some two hundred wooden cases in the castle's cellars. After having been inspected by the assistant archivist Albert Schouteet the documents were removed from the cases on 6 July 1942: some documents had suffered moisture damage. Thereupon, these records were preserved in three halls on the first floor of the castle. It is unknown if the memorial list had already suffered damage at the time.

The transport to Lavaux-Sainte-Anne was intended as a precaution against possible war damage, as Bruges was located at less than 30 km away from the coast. However, armed resistance groups were on active service. On 10 and 11 August 1944, a resistance group attacked the castle. For that reason the curator Bouchery decided to evacuate the masterpieces and documents from the castle. The preliminary work for the move already started on 14 August 1944. Various Bruges paintings, especially Flemish Primitives, had already been transported to Brussels in June 1944, where they would be preserved in the Société Générale's cellars henceforth. On 16 August 1944, the Bruges City Council decided that the cases and boxes of the City Archives of Bruges, together with the remaining masterpieces and precious works of the Public Library, had to be taken to Brussels. A first convoy left on 22 August 1944. Subsequently, the second convoy left on 26 August. This second convoy was inadvertently fired upon by the allied air force in Bouvignes (currently the City of Dinant) shortly after it had left. Five trucks were riddled with bullets. During the firing, two guides were killed, there were five serious casualties and various people were slightly wounded. Several records had obviously suffered damage as well. Ever since, quite some documents of the City Archives have had bullet holes.

The memorial list of the Bruges painters' trade had suffered an awful lot of damage. A bullet had penetrated the register from the back side and got stuck against the inner side of the front board. The wooden boards were shattered and parts are missing. The parchment leaves all have a bullet hole in the text section. Around this hole there were many long irregular star-shaped tears.

The Bruges archive records were moved to Brussels after this unfortunate incident. They remained in the cellars of the National Bank until 17 May 1945, more than eight months after the liberation of Bruges and more than a week after the official war end.

De restauratie van de memorielijst

De beschadigde Brugse archiefdocumenten werden na hun terugkeer in 1945 nauwelijks hersteld. De verbrijzelde boekband van de memorielijst bleef onaangeroerd. Daardoor zijn achteraf gedeelten van de rug en de borden zeker nog verloren gegaan. Het naaisel van de band is onvolledig en erg beschadigd. Van de oorspronkelijk vijf bindingen waren er nog maar drie (gedeeltelijk) aanwezig. Het tekstgedeelte van de memorielijst kreeg wel een grove reparatie. Elk perkamenten blad werd eenzijdig beplakt met een stuk transparant papier van ongeveer 10 × 12 cm. Deze reparatie veroorzaakte echter nog bijkomende schade. Tijdens het lijmen van het papier is waterschade veroorzaakt, daarna is de lijm tijdens het persen hier en daar doorgeslagen, waardoor het perkament glazig werd en de tekst rond het kogelgat verder werd beschadigd. De reparaties zorgden ook voor spanningen in de perkamenten bladen. Alle bladen waren erg vuil.

In april 2000 is de restauratie van de memorielijst aangevat. Ze werd voltooid in augustus 2001. De restauratie werd toevertrouwd aan het atelier voor boek- en papierrestauratie van Marijn de Valk (Middelburg, Nederland), die voor de restauratie van de boekband geassisteerd werd door de houtrestaurator Thijs Matthijssse. Wat hieronder volgt is vooral gebaseerd op het restauratierapport en de notities van Marijn de Valk.

Het uitgangspunt van de restauratie was het behoud van de nog aanwezige historische informatie. Nieuw materiaal werd zo weinig mogelijk toegevoegd en is duidelijk herkenbaar, vooraf getest en van de beste kwaliteit. Alle uitgevoerde behandelingen kunnen zonder enige schade weer ongedaan gemaakt worden. Uiteraard werden in een eerste fase de vroegere reparaties zo volledig mogelijk verwijderd. De lijmsporen volledig verwijderen was soms onmogelijk, omdat op die manier ook tekstgedeelten zouden verloren gaan. Bij het “demonteren” van het boekdeel is de grootste aandacht besteed aan elk detail dat aanwijzingen kan geven over de originele inbinding en de katernstructuur van het handschrift. Vervolgens werden de verschillende bladen van het handschrift droog gereinigd. De tweede fase bestond uit het zgn. aanvezelen van de 33 perkamenten bladen op een speciaal gebouwde vacuümtafel. Dit betekent dat de kogelgaten nu zijn opgevuld door het aangieten van perkamentpulp. Perkament is erg gevoelig voor vocht. Bovendien is ook de inkt zeer watergevoelig en bevat de tekst nog een

aantal zeer kwetsbare versierde initialen. Behandelingen waarbij het perkament te veel bevochtigd zou worden waren dan ook uitgesloten. Voor het aangieten van de perkamentpulp is daarom gebruikgemaakt van een relatief recente techniek, die ontwikkeld is door het Brusselse Koninklijk Instituut voor het kunstpatrimonium. Een minimum aan vochtoverlast en o.m. daardoor het vermijden van tekstverlies zijn de voornaamste winstpunten van deze methode. Vervolgens werden de lange scheuren en de perkamenten katernruggen gerepareerd met lijm of smalle strookjes darmleer. Het ene papieren dubbel blad werd ook nog aangevezeld met cellulosepulp en hersteld met handgeschept papier. Nadat alle bladen vlak waren gemaakt kon het boekblok opnieuw worden genaaid op vijf nieuwe bindingen van geloooid leer, volgens het oorspronkelijke naaischema. De houten borden van de boekband zijn gerepareerd met behoud van het nu nog resterende materiaal. De resterende delen van de eikenhouten platten zijn gemonteerd op een ruggengraat van vliegtuigtriplex, waarbij op één plaats de borden hun originele dikte behouden. Ook de ontbrekende delen die essentieel zijn voor het functioneren van de band zijn aangevuld met vliegtuigtriplex. Maar het kogelgat en de versplinterde randen zijn zoveel mogelijk intact gelaten. De borden werden dan aan de band gezet, het originele leer kreeg een conservatiebehandeling en een nieuwe leren band werd met tarwestijfsel op de band aangebracht. Op de nieuwe leren band werden de restanten van het oude geconserveerde leer teruggezet. De gerestaureerde memorielijst wordt thans bewaard in een zuurvrije passende conservatiedoos, die eveneens in het restauratie-atelier is vervaardigd.

EN

Restoration of the memorial list

The damaged Bruges archive documents were hardly repaired after their return in 1945. The shattered binding of the memorial list remained untouched, so afterwards parts of the back and the boards got lost for sure. The sewing of the binding is incomplete and severely damaged. Only three of the originally five bindings were (partly) present. The text section of the memorial list did get a rough repair. One side of every parchment leaf was covered with a piece of transparent paper of about 10 x 12 cm. However, this repair caused yet additional damage. While the paper was glued, water damage was caused, and after that, the glue showed through the paper, which made the parchment glassy and damaged the text round the bullet hole even more. The repairs also caused tension on the parchment leaves. All pages were very dirty.

In April 2000, restoration of the memorial list was commenced. It was finished in August 2001. The restoration was committed to the workshop

for book and paper restoration of Marijn de Valk (Middelburg, the Netherlands), assisted by the wood restorer Thijs Matthijsse for the restoration of the binding. The following paragraphs are especially based upon the restoration report and the notes of Marijn de Valk.

The restoration was based on the preservation of the remaining historical information. New material was added as little as possible and is very recognisable, tested in advance and of the highest quality. All treatments can be removed without any damage. In a first phase, previous repairs were obviously removed as much as possible. Removing the glue marks completely was impossible sometimes as this would destroy text sections as well. When “demounting” the volume, a lot of attention was paid to each and every detail that may give us indications about the original binding and the manuscript’s quire structure. Subsequently, the different leaves of the manuscript were dry-cleaned.

The second phase consisted of “fibring” the 33 parchment leaves on a purpose-made vacuum table. This means that the bullet holes have now been filled with parchment pulp. Parchment is very sensitive to moisture. Moreover the ink is also very water-sensitive and the text contains a number of very vulnerable decorated initials. As a consequence, treatments moistening the parchment too much were out of the question. When casting the parchment pulp, a fairly recent technique was applied, which was developed by the Royal Institute for Cultural Heritage (KIK-IRPA) in Brussels. A minimum of moisture surplus and consequently text loss restriction are the most important advantages of this method. Thereupon the long tears and the parchment quire backs were repaired using glue or narrow strips of intestine leather. The one paper double leaf was also fibred with cellulose pulp and repaired by means of hand-made paper.

After flattening all leaves, the book-block could once more be sewed on five new bindings of tanned leather, according to the original sewing pattern. The wooden boards of the binding have been repaired while retaining the material left. The remaining parts of the oak boards have been mounted on a spine of aircraft triplex, the boards keeping their original thickness in one place. The missing parts, which are essential to the binding’s function, have been completed with aircraft triplex. Yet, the bullet hole and the shattered edges have been left intact as much as possible. The boards were then attached to the binding, the original leather was given a conservation treatment and a new leather binding was applied to the binding with wheat paste. The remainders of the old preserved leather were put back onto the new leather binding. The restored memorial list is now preserved in an acid-free adapted preservation box, also produced at the restoration workshop.

Materiële beschrijving

De gerestaureerde memorielijst van het Brugse ambacht van de beeldenmakers en zadelmakers dateert van het einde van de 15de eeuw. De eigenlijke memorielijst bestaat uit 32 perkamenten bladen, die rond 1912 door Charles Vanden Haute in potlood zijn gepagineerd (1–64). De bladen zijn min. 18,7 cm en max. 19,5 cm breed en 26,5 tot 27,1 cm hoog. De bladspiegel meet 10,8 × 16 cm en bestaat uit 18 lijnen, getrokken in rode inkt. Het originele boekblok is samengesteld uit één katern van twee dubbele bladen (p. 1–8) gevolgd door twee katernen van vier dubbele bladen (p. 9–24 en 25–40), één katern van twee dubbele bladen (p. 41–48) en één katern van vier dubbele bladen (p. 49–64).

De memorielijst was oorspronkelijk, d.w.z. vanaf het eind van de 15de eeuw, geschreven in gotisch boekschrift (*littera textualis formata*), waarbij de meeste hoofdletters in geel werden opgehoogd. De klerken die naderhand het register hebben aangevuld poogden tot in de 16de eeuw, meestal met wisselend succes, dit schrifttype aan te houden. Vanaf het begin van de 17de eeuw werden ook humanistische kapitalen gebruikt en vanaf het begin van de 18de eeuw zijn de aantekeningen in een gewoon lopend cursief gebruiksschrift aangebracht. In het 15de-eeuwse gedeelte, op de pagina's 1 t.e.m. 7, is de tekst van de gebeden voor de overledenen verlucht met afwisselend gouden en blauwe hoofdletters, opgehoogd met zwart of rood penwerk, en met lombarden van twee of drie regels hoog in goud op blauw en rood met wit filigraanwerk. De memorielijst zelf begint op p. 9 met een ornamentele initiaal van drie regels hoog, in blauw, rood en wit op een gouden achtergrond. Bij de lombarden zijn in de marge de representanten in cursief schrift soms nog zichtbaar. Vóór het 15de-eeuwse gedeelte bevindt zich nog een papieren dubbelblad, dat waarschijnlijk in de eerste helft van de 16de eeuw werd toegevoegd, met nogmaals een tekst van de gebeden voor de overledenen in gotisch boekschrift van de 16de eeuw (*littera cursiva formata*), versierd met één initiaal, twee lombarden van twee regels hoog en talrijke hoofdletters, steeds uitgevoerd in rood.

De originele leren band op eikenhouten borden is nog gedeeltelijk bewaard. De versiering op het voor- en achterplat bestaat uit een rechthoekig vlak omlijst door twee rijen dubbele filets, met daartussen driehoekige draakstempels. In deze rechthoeken zijn dan nog door twee rijen dubbele filets ruitvormige en

driehoekige vlakken aangebracht, met binnen die vlakken losse stempels (lelies en rechthoeken). Dergelijke versiering is zeer gewoon voor laatmiddeleeuwse Vlaamse boekbanden. Oorspronkelijk bevond zich tegen het binnenplat vooraan nog een perkamenten dekblad, het laatste blad van een versneden 14de-eeuws handschrift met de inhoudsopgave van een moraaltheologisch traktaat. De recto-zijde met de tekst was oorspronkelijk tegen het binnenplat van de boekband geplakt. Op de blanco verso-zijde werden naderhand enkele *probationes pennaee* ('penneprobeersels') aangebracht.

De ontsluiting van de memorielijst

Het is duidelijk dat de memorielijst na de restauratie niet meer zomaar ter beschikking van het publiek in de leeszaal gesteld kan worden. Overigens was het ook vóór de restauratie niet meer mogelijk om de memorielijst in de leeszaal te raadplegen: de materiële toestand ervan liet dit niet toe. Voor de onderzoekers waren wel edities beschikbaar. De weinig betrouwbare selectie van de “schilders” in het werk van J. Gailliard, *De ambachten en neringen van Brugge*, verschenen in 1854 (zie literatuurlijst), is al in de 19de eeuw vervangen door de integrale publicatie, maar zonder inleiding of toelichting, door Charles Carton, in 1862–1863. Een echte kritische uitgave van de memorielijst, weliswaar onder de misleidende titel *Obituaire de la Confrérie des Peintres*, kwam er in 1913 van de hand van de Brugse rijksarchivaris Charles Vanden Haute. De editie van Vanden Haute heeft veel verdiensten. Ze is integraal, betrouwbaar en wetenschappelijk verantwoord. De publicatie van Vanden Haute behelst overigens alle belangrijke bronnen met betrekking tot de leden van het ambacht: hij publiceerde ook de bewaarde inschrijvingsregisters (1453–1578 en 1618–1781) en de vermeldingen van de ambachtsbesturen bij de jaarlijkse wetsvernieuwingen (1362–1613). Dankzij Vanden Hautes uitgave is de volledige tekst van de memorielijst ook na de beschadiging van 1944 bewaard gebleven. In de 19de en de 20ste eeuw hebben vorsers dus steeds op hun manier de memorielijst ontsloten.

EN

Evidently, the memorial list cannot simply be placed at the visitors' disposal in the reading room. Anyway, it was not possible to consult the memorial list in the reading room before the restoration either: its physical condition did not allow this. Yet for researchers, some versions were available. The hardly reliable “painters' selection” in J. Gaillard's work, *De ambachten en neringen van Brugge*, published in 1854, was replaced by the entire publication as early as the 19th century by Charles Carton in 1862–1863, without any introduction or explanation though. A really critical publication, yet with the misleading title *Obituaire de la Confrérie des Peintres*, was made by the Bruges state archivist Charles Vanden Haute. Vanden Haute's version has a lot of merits. It is complete, reliable and well-founded from a scientific

point of view. Furthermore, Vanden Haute's publication deals with all important sources with regard to the trade members: he also published the preserved register (1453–1578 and 1618–1781) and the trade boards' annual renewals (1362–1613). Thanks to Vanden Haute's publication, the complete text of the memorial list was preserved after the damage of 1944 as well. So in the 19th and 20th centuries researchers always disclosed the memorial list in their own way.

Transcriptie van de namenlijst

p. 9

Int jaer ons Heeren duust vierhondert vichtich upten neghentiensten dach van april, zo was den eersten steen gheleyt van onser capelle. Ende daertoe waren ghecoren VI gouvernerers omme te vulbringhene, te wetene:

Heyndric van Claerhoudt, Saelmaeker.

Jan vander Donck, Schilder.

Steven Ysereel, Glaesemaker.

Philip van Smaelvoorde, Cleerscriver.

Jan van Benthem, Schilder.

Ende Anthuenis Ringhel, Glaesemaker.

Ende alle de ghildebroeders die sichtent dien tyt gestorven zyn die staen hier naer ghenoomt. Elck leze een Pater Noster ende een Ave Maria over de zielen.

p. 11

Willem van Blecspoele Zadel.

Jan vanden Driesche, Scild.

Jan vander Piet, Boomhauwere.

Jan van Tilburch, Zadel.

Jakemijn de Latre, Zadel.

Jacop Staec, Cleed.

Anthonis van Tongheren, Scild.

Jan vander Donck, Scild.

Reynout van OvertVelt, Scild.

Willem van Tongheren, Scild.

Steven Ysereel, Glase.

Willem van Hilten, Zadel.

Gillis vander Fonteyne, Glase.

Arnout van Nockenbrouck, Scild.

Matheus van Hilten, Zadel.

Willem Stapel, Glase.

Thomaes de Brune, Glase.

Philips van Smaelvoorde, Cleed.

p. 12

Sanders Fraet, Scild.
Jan van Bliterzwyk, Zadel.
Sanders Reelof, Cleed.
Christoffels Beys, Zadel.
Jan van Steenberch, Cleed.
Jan Sinier, Glase.
Dixus Weyts, Scild.
Andries Siere, Scild.
Rufelare de Baerdemaker, Cleed.
Rasen vander Lesse, Goreel.
Coenraet de Valkenare,
Jan vander Leye, Scild.
Passcharis van Lodijc, Cleed.
Jan Loerinier, Glase.
Willem de Wulf Zadel.
Morissis de Wintre, Scild.
Heindric van Claerhout, Zadel.
Symon Maes, Cleed.

p. 13

Michiel Langhe Jans, Speg.
Lodewijc Langhe Jans, Glase.
Anthuenis Ringele, Glase.
Jan Dijzerin, Scild.
Jan de Muenic, cleric, Scild.
Meester Marten van Galdre, Zadel.
Cornelis Willaert, Scild.
Jan Volckaert, Cleed.
Jan Caerle, Cleed.
Willem Gheerts, Cleed.
Meester Pieter Nachtegale, Scild.
Pauwels Philips, Cleed.
Jan Minne, Scild.
Philip vanden Winckele; Scild.
Jacop Broc, Scild.
Matheeus van Stakenborch, Scild.
Meester Jan van Hutennem, Glase.
Stasin de Smet, Cleed.

p. 14

Aelbrecht van Lent, Glase.
Jacob vanden Bussche, Cleed.
Gheeraert Formenteyt, Ghareelmakere.
Pauwels Dyzerin, Scild.
Anthuenis de Langhe, Spegh.
Mijnhere Guillaume van Monbleru, Rudd.
Jan vander Gouwe, Cleed.
Willem Lombaert, Glase.
Jan vanden Briele, Boodemhauwere.
Jooris vander Donc, Scild.
Bertelmeeus de Paeu, Zadel.
Gillis vander Muelene, Scild.
Pieter Mennin, Poortere.
Symoen Lombaert, Glase.
Jooris de Hane, Scild.
Symoen Heverbaert, Scild.
Heere Karle van Hoye, Priest.
Pieter vanden Bogaerde, Glase

p. 15

Heer Ghysbrecht, Capellaen, Priest.
Cornelis Bollaert, Scild.
Die heeft tbeset Sint-Gillis gefondeert den 2en July, daer den deken en eedt
moet jaerlichx gaen en ontfangen 2 schellinghen. Siet op den ouden roo bouck,
folio 98 omgekeert,
Gillis van Houfbrouc, Cleed.
Bertelmeeus Dringhebrec, Scild.
Matheus Odolf, Spegh.
Hannekin van Lendt, Glase.
Pieter Dreyselare, Cleed.
Anthonis van Wijnghene, Cleed.
Mr. Pieter Cristus, Scild.
Gheeraert van Benthem, Zadel.
Myn heere Jan Monfarant, Rudder.
Denys Hovijn, Cleed.
Ghijsbrecht Quijnt, Cleed.
Loy van Bassevelde, Zadel.
Pieter van Hilten, Zadel.
Gillis Kempe, Spegh.
Pieter Bramaerc, Scild.
Wouter Beraet, Scild.

p. 16

Aernout de Mol, Scild.
Jan Malekijn, Scild.
Lieven Dey, Cleed.
Heer Jan Hinghelrave, Priest.
Clays van Heghemont, Scild.
Roegier vander Leye, Scild.
Jan van Hoorne, Scild.
Willem vande Leeme, Zadel.
Cornelis van Smalevoorde, Cleed.
Jan Cauderon, Zadel.
Jooris Valcaert, Cleed.
Cornelis van Scriecken, Scild.
Jan Tavernier, Scild.
Fransois vanden Pitte, f. Fransois. Spegh.
Lieven Bouden Jooris, Cleed.
Augustin Buerze, Spegh.
Heer Pieter Semdi, ons Capellaen.
Pieter vande Zane, Cleed.

p. 17

Jacob Haeuwe, Scild.
Jacob van Ghisegheem, Scild.
Lonis Casteleyn, Glase.
Jacop de Wilde, Scild.
Jacop Steeghere, Zadel.
Cornelis vanden Driessche, Scild.
Hughe Nobe, Spegh.
Willem Matthys, Scild.
Jan de Handsettere, de Prentre.
Pieter Francke, Cleed.
Heinderic van Waterloos, Scild.
Michiel Vilt, Zadel.
Jan Lombaert, Glase.
Heer Artor Doncker, Priester ende scild.
Kerstiaen Bramaerc, Scild.
Triestram Maes, Cleed.
Meester Niclais Vlaminck, ons Capelaen.
Jan van Hilten, Zadel.

p. 18

Jan Hughezuene, Scild.
Michiel Bernaerts, Scild.
Anthonis Kaerle, Cleed.
1487 was deken Anthone Kaerle, die bleef doodt buten Brugghe, in den slach
tegen die van Gendt,
Jacop van Galdere, dekin, Zadel.
Ghillebijn Walins, Scild.
Pieter Goosin, Cleed.
Rufelare de Bardemaker, Cleed.
Anthuenis Wante, Cleed.
Loy Hermans, Cleed.
Anthonis Lauwereins, Cleed.
Jacop de Wintre, Cleed.
Pieter Consteyn, der princen scildere.
Willem de Varwere, Scild.
Pieter Broc, Scild.
Jan de Cupere, Glase.
Dieric van Tyen, Glase.
Adriaen Ottezuene, Cleed.
Mathys vanden Berghe, Scild.

p. 19

Arnout Hol, Scild.
Ghysbrecht de Crane, Scild.
Jacop Freet, Boodemhauwere.
Joos Debboud, Cleed.
Adriaen Withooghe, Spegh.
Jan van Winghene, Cleed.
Anthuenis Cloodt, Cleed.
Jooris van Zeven, Cleed.
Jooris Spoorman, Glase.
Pieter Meuwels, Scild.
Lodewijc Biese, Glase.
Dheer Jan Cloodt, Cleed.
Jooris Waelkin, Scild.
Lodewyc Laben, Cleed.
Willekin vanden Dycke, Glase.
Dheer Jan van Galdere, Zadel.
Anthuenis Ottezuene, Cleed.
Willem Baerdt, Scild.

p. 20

Bertelmeeus Dringheberel, Cleed
Heindric Winscinc, Scild.
Jan Coene, Scild.
Jan Messiaen, Scild.
Cornelis Herreboudt, Scild.
Jan de Brune, Cleed.
Michiel van Cricki, Zadel.
Dieric van Hecke, Scild.
Amplonie van Hulst, Jacop Sproncx wyf,
Jan, f. Jans, clerc, Cleed.
Colaert Lescahier, Speg.
Loy vanden Bussche, Scild.
Jan Beusaert, Gorel.
Andries Langhe Jans Speg.
Jooris de Messere, Speg.
Michiel Walins, Scild.
Aelbrecht Sol, Cleed.
Heer Roelandt Keynyaert, Priest.

p. 21

Meester Jan van Menninghen, Scild.
Willem van Cricky, Glase.
Roegier van Troyen, Speg.
Jan van Benthem, Scild.
Jacop van Wallegem, Glase.
Pieter vander Nyeuwerborch, Scild.
Bertelmeeus van Melane, Scild.
Gheeraert de Meestere, Scild.
Anthuenis Lauwerens, Cleed.
Adriaen van Clarout, Zadel.
Gillis de Brune, Speg.
Anthonis Jacopszone, Goreel.
Anthonis Ysereel, Glase.
Cypriaen Rape, Scild.
Pieter van Dicke, clerc, Glase.
Lauwereins Hoppe, Scild.
Pieter de Vitte, Zadel.
Pieter Ruutteel, Goreel.

p. 22

Jan vande Stalle, Cleed.
Clais Ottezeune, Scild.
Pieter de Cokere, Cleed.
Bastiaen Xpristus, Scild.
Cornelis Rycx, Scild.
Coenraet Mestuwaert, Cleed.
Rogier de Rue, Scild.
Passchier vander Meersch, Scild.
Jacop van Steenberghe, Cleed.
Matheeus van Scoonhove, Glase.
Cornelijs Annaert, Scild.
Jan van Belle, Cleed.
Joos Wiits, Cleed.
Jan Caes, Scild.
Jan Morillie, Scild.
Michiel de Cuennenc, Scild.
Jan van de Bogaerde, Glase.
Gheeraert Jan sune, Speg.

p. 23

Jan Drabbe, Scild.
Jan Thubbe, Glase.
Pieter Casenbroot, Scild.
Heer Blasius, Priest.
Adriaen Marijn, Cleed.
Bertelmeeus Caerlle, Cleed.
Pieter Gousselare, Cleed.
Jan de Capeldere, Scildr.
Dieric de Corte, Scildr.
Pieter Gosse Ceedr.
Jan Kaerle, Ceedr.
Jacob van Huelle, Ceed.
Jesper vande Wynckele, Glase.
Pauwels Baron, Ceed.
P. de Mooer, Scild.
J. Menningen,
Gillis Bursse, Glase.

p. 24

Jan van Cleem, Glas.
Collart Biaugeulle, Cled.

Stasse Bernards Scild.
Franchoys vande Pette, Scild.
Andris van Marye, Scild.
Willem van Ghaeldere, Sald.
Jan Willems van Eecke, Scild.
Cornilles Leeis, Glase.
Balten Drydon, Scild.
Antonis de Baerdemaker, Speg.
Jan de Hervy, Scild.
Loy de Poorter, dienaere, Sald.
Lowys de Langhe, Cleed.
Dydier Ryviere, Scild.
Albrecht Sol, Cled.
Gillis Schoutals, Scild.
Maerc vander Ryviere, clerc, Scild.
Jasper van Belle, Cleed.
Ipolijtte Hoeiman, Sadel.

p. 25

Pertcevael Odolf, Speg.
Pieter Disserin, Speg.
Pieter vande Zane, Cleede.
Gillis Lauwerens, Cleed.
Roberecht Bolet, Gorel.
Jan Aertsone, Glas.
Cornelys van Westvoorne, Glase.
Jacop Louf, Cleed.
Adriaen Braem, Scild.
Ghijselbrecht de Poortere, Sald.
Felips Braem, Scild.
Francoeys de Paeu, Cleed.
Jacop Spronc, Cleede.
Roelant Suwaert, Scild.
Donaes Casenbroet, Scild.
Pieter Reteel, Goril.
Seberdin Joncroey, Glase.
Joris Odolf, Speg.

p. 26

Cornelys Aernoudts, Glas.
Vinsent vanden Bogaert, Glas.
Joes Smid, Scild.

Jan Borgrave, Scild.
Jan van Hilde, Pren.
Baltin Vermuelen, Glas.
Meester Antonis Halhout, Capel.
Dieric Witthoof, Zadel.
Jan van Lunnen, Cleed.
Jacop Goosyns, Zadel.
Gheeraert Verstrate, Zadel.
Fransois de Paeu, de jonghe, Cleed.
Jan Fabiaen, Scild.
Matheus van Gyssegem, Scild.
Maerc Boudeyns, Scild.
Hegghebaert Gheeraerst, Scild.
Pieter Duwanylier, Zadel.
Donaes Fabiaen, Scild.

p. 27

Vinsent Roels, Scild.
Pieter Heynemans, Cleed.
Lodewyc Boels Scild.
Jan Hodolf, Spegh.
Philips Verheeke, Cleed.
Pauwels Zoetaert, Scild.
Adriaen Verbrugghe, Cleed.
Cornelis Verdonc, Scild.
Jan van Mussegem, Glase.
Kerstiaen van Stakenborch, Scild.
Meester Gheeraert Davit, Scild. 1524
Jan Goosyns, Glase.
Adriaen de Zwave, Zadel.
Jooris de Meyer Scild.
Broeder Lenaert vande Reviere, Glase
Raphael de Busere, Scildere ende verlichtere
Claeys van Bucle, Gorel.
Willem Hodolf, Spegh.

p. 28

Pieter Casenbroot, Scild.
Amandt Janszone, Cleed.
Aernout Zoetaert, Scild.
Anthuenis Lauwereins, Jonghe, Cleed.
Aernout Paeschendach Cleed.

Jooris Fratrissaert Cleed
Colaert Pusseel, Scild.
Pieter de Baselare, Cleed.
Pieter Reylof, Scild.
Beukel Heremans, Glase
Meester Jan Provoest, Scildere ende ruddere.
Dheer Cornelis Bernaert, Scilder ende foeylslager.
Jacob van Zooms, Scild.
Roberecht Datys, Goreel.
Lambrecht Lambrecht Scild.
Meester Aelbrecht Cornelis, Scild.
Jan de Baselaer, Cleed.
Alaert Claeis, Scild.

p. 29

Dheer Adriaen Vijnne, Priester
Joos de Smit, Scild.
Gheeraert Pusseel, Scild.
Fransois vanden Broucke, Glase.
Cornelis Verwedde, Spegh.
Gheleyn van Galder, Zadel.
Fransois Dausy, Goreel.
Jan de Clerc, gheseyt van Jabbeke, Scild.
Jan van Wynsberghe, Scild.
Andries Claeis, Scild.
Fransois de Winter, Scild.
Anthuenis Meese, Spegh.
Jacop Goosins, Cleed.
Jan Nuest, Scild.
Jan Firmin, Scild.
Adriaen Becaert, Cleed.
Jan Wouters, Cleed.
Wouter vanden Polle, Glase.

p. 30

Marc Dybrouc, Glase.
Jan de Paeu, Cleed.
Matheeus de Zwave, Zadel.
Cornelis Meese, Spegh.
Jacop Lauwereins, Cleed.
Pieter Mahieu, Zadel.
Jacop Baeyaert Cleed.

Lauwereins Bardt, Cleed.
Kerstiaen Zeranx Scild.
Thomaes Adriaens Glase
Zaerle Leys, Cleed.
Jan Blandeyn, Clerc ende scilder
Pauwels Verlinde, d'oude, Gorre.
Pieter de Witte, Clerc vanden smeden, zadel.
Cornelis de Cueninc, Scild.
Fransoij's Gossen, Cleersc.
Hughe Provost, Scild.

p. 31

Steven van Mijnsbrugghe Scild.
Simoen Heremans, Glaes.
Pauwels Zoetaert, Scild.
Jan Fremijn, de jonghe, Scild.
Jacop Hoeijman, Zadel.
Ghelaude Hijtasse, Scild.
Jan van Butsele, Gorrel.
Cheeraert Foeijkijn, Ghelas.
Pieter Pieters, Scild.
Adriaen Fabiaen, Scild.
Pieter de Clivere, Scild.
Gillis Becaert, Cleers.
Lucas de Vischere, Glaes.
Adriaen Bosschaert, Scildr.
Maximiliaen Frans, Scild.
Jan vander Reviere, Cleers.
Gheeraert Luenis, Glaes.
Jan Derbij, Scild.

p. 32

Vincent van Herterijcke, Scild.
Danneel de Pau, Cleer.
Pieter Hespjnc, Cleer.
Jan Vergauwe, Scild.
Ruffijn Fortijn, Sadel.
Ambrues Bensoen, Scild.
Jacop de Deckere, Stochouder, ghasemaker
Pieter vanden Boeierie, Scild.
Mr. Adriaen Hysenbrandt, Scheildere
Fremijn Hapoort, Gorre.

Jan Bruneel, Gorrel.
Claeijs Lenaert, Scildr.
Joos Zoetaert, Scildr.
Pauwels Verlende, Gorel.
Willem Walinc, Scildr.
Joos Zwyns, Scildr.
Jasper Pyeters Glase
Andries Lauwereyns, Cleers.
Adriaen van Temseke, Scild.

p. 33

Bertelmeeus Le Roey, Scild.
Hughe Fremijn, Scild.
Christiaen Verhaghe, Zaelm.
Pieter Dillevael, Spegh.
Jan Ghuermachtich gheseit Watken, Scild.
Michiel Verflute, Scild.
Jaques van Gravenberch, Scild.
Jan Zutterman, Scild.
Antuenis Roegier, Scild.
Jan Hobert, Cleers.
Bertelmeeus Noret, Zaelm.
Fabiaen de Meyniere, Scild.
Cornelis Verweet, Speg.
Pauwels Kokuut, Scild.
Simoen Pieters, Scild.
Maerten Ruelare, Cleers.
Jacop van Aveynes, Glase.

p. 34

Jooris vander Raviere, Cleers.
Victoor Coedyc Glas.
Heer Adriaen van Polinchove, Priester
ende Capellaen van Montbleru.
Pieter de Pau, Cleers.
Osten Provoost, Scild.
Gillis de Cuenijnck, Cleers.
Pieter van Vlissegem, Cleers.
Willem van Hulle, Cleers.
Pieter Goosen, Cleers.
Rogier de Paeu, Cleer.
Anthuenis Caspeel, Ghore.

Claeys van Horne, Glas.
Gillis Buultyn, Glas.
Baptiste Lemere Glase.
Cornelis Coedyck Glae
Pieter Puseel, Scild.
Mr. Lansloot Blondeel Scild.

p. 35

Jan de Mil, Scild.
Jan van Eeckele, Scild.
Steven Roelant, Cleers.
Dr Loy vanden Huuse, Foelieslaghere ende scildere
Andries Hespijn, Cleers.
Lowys Hansens Gorr.
Lowys Blandeijn, Scild.
Jan de Chijen, Glas.
Lucas Alberecht, Glas.
Anthuenis Meese, de jonghe, Scild.
Dierijck Zutterman, Sadelare.
Cornelis Hoppe, Cleers.
Fransoeis Tanckere, Clers.
Jan Pusseel, Scild.
Joos Pusceel Scild.
Meester Caerle de Wulf, priester ende
Cappelaen van Mombeleru

p. 36

Flips vanden Ra, Cleed.
Pieter Malijnis, Scild. ende foile.
Joos Verbeecke, Scildere.
Rueberech Fabiaen, Scild.
Bertelmeus van Eestere, Blase.
Adam Vermuelene, Spege.
Joos de Kijen, Glase.
Jhesper Koedic, Glase. 1568
Jacop de Witte, Gorel.
Alberecht van Eeckele Scil.
Willem Symoens, Clerscr.
Jacop de Sceepene, Goreel.
Joos van Hulle, Cler.
Maerten Rougiers, Scil.
Jacop Lanscheel, Sael.

Ghisberecht van Zoem, Scil.
Henderic de Visschere, Gelaz.
Goosen Gherarts, Gela.

p. 37

Jacop de Kuenync, Clerscry.
1576 Mr. Pieter Claeissins, Scilder ende verlichtre
Jan de Bazelare, Cleerscrij.
Matijs van Assene, Cleerscrij.
Sanders van Huuze, Fouleslager.
Pieter Lansel, Zadel.
Jacop van Huelle, Cleerscry.
Cornelis vander Eecke, Cleer.
Victor Laport, Gorel.
Jan Lanssel, Zadel.
Christoffels Lansel, Zadel.
Jan Veldeken, Zadel.
Pieter van Essche, Zadel.
Andries Heyneman, dou[de Gorel.
Steven de Clerck, Zadel.
Arnout Gerazymus, Gorel.
Bertelmeus Lippens, Scilde.
Adriaen Anssens, Gorel.

p. 38

Gilyame Boudens, Gorel.
1584 Fransoeis de Kyen, Glase.
Pauwels Lapport Gorel.
Adriaen van Vlissegem, Cleer.
Jan van Ollebeke, Gorel.
1584 Mr Pieter Pourbusse, Scilder, Starf Deken
1584 Claeis Pinsel
stoff starf, beede in een jaer.
Jan de Vijstre, Glase.
Goes de Kyen, Glase.
Mr Fransoeis Pourbusse, f. Pieters, Scilde.
1584 Claeys ver Brugghen, Scilde.
Pieter Coedyck, Glase.
Gilyame van Bomele, Glase.
1584 Wulfaert Coedyck, Glase.
Claeys van Bomele, Cleer.

Jan Gherarts, Glase.
Quinten van Bomele, Cleer.

p. 39

Mr Karstiaen Gherolf, Glase
Herreman Prys, Glase.
Gillis Boudewyns, Scilde.
Riquaert Prys, Glase.
Bernaert Bondu, Cleer.
Joos Bondu, Scilde.
Jaques vande Coornusse, Scilde.
Guilyame Benson, Scilde.
Jacop Meesse, Scilde.
Jan Benson, Scilde.
Ambrues Benson, Scilde.
Alberecht ver Eecke, Scilde.
Jan de Mallines, Foilieslager ende scilder.
Jaques van Westende, Glase.
Jan Becke, Glase.
Victor Coedyck, Glase.
Cornelis ver Becke, Scilde.
Heindery de Vyssche, Glase.

p. 40

Heer Marten van Langhendorpe, capelaen vanden Ambochte.
Heer Jan de Kamen, capelaen vanden Ambochte.
Lowys Hanssens, Goreel.
Michiel de Poes, Gelase.
Amandt Boudens, Scheilder.
Anthuenis van Heestere, Gelase.
Joos Lippens, Scheilder.
Louys Croes, Goreel., 1603
Fransoey Noret, Zadel., 1605
Jan Croes, Goreel., 1580
Pieter Ghyoot, Ghelase.
Joos Pusseel, Gor., 1605
Claeis Cordyer, Glase, 1605
Jooris van Hoochstraten, 1605

p. 41

1605 Mr Gillis Claeissins, Scildere.
Nicolaeis de Visschere, Glas.
Mr Matheus de Kyen, Glas.
den 19 Julius, fs. Anteunis Mr Pieter Antuenis Claeissens, Scilder, starf Deken
1608
Jan Boudens, de jonghe, Gorrel., 1610
Jan Boudens, dhoude, Scild., 1611
Jan Wouters, Cleerc., 1611
Gheeraert Pieters, Scild., 1612
Steven de Schepene, Gorel., 1612
Huberecht Coedyck, Glase., 1618

p. 42

obiit anno 1612 den 17en maerte Pierson Claeysins, Scild., fs. Mr. Pieter en
Petronella Roelants,
Jan van Heestere, Glas.
fs. Pieters, obiit anno 1613, den 18en Janewarius Mr Antuenis Claissins, Scild.
Claeis Pinsel, de jonghe, Scild.
Claeis Pinsel, dhoude, Scild., 1617
Jooris Caene, Zadel., 1617
Jooris Croes, Goreel., 1617
Jan Thylman, Boom., 1620
Franschoys Saroen, Gore., 1620
1622 Remy Stalpart, Scilder.
1622 Jaques Joneau, Scilder.
1622 Pieter Dutoy, Scilder.
1622 Guilliamme van Nuffele, Scild.
Franschoys Saroen, Gorel.
1620 Mr Pauwels Pot, Glas.
Jan van Gulleken, Schilder.
1625 Fransois van Hoost, Schildre.

p. 43

1623 Mr. Pieter Claeissins, Scilder.
1623 Mr Ferdynande Bart, Scild.
1623 Jan Suys, Scild.
1625 Jan Caene, Zadel.
1625 Mr Ghelein Vroilinck, Scilder.
1626 Lieven Noret, Sadelaer.
1628 Sanders Spillebeen, Gremacker., stierf op den Goeden Vridach, ende was
drie maels deken in sinnen tyt,

1629 Christoffels Bogaert, Schilder.
1630 Joos vander Riviere, Scild.
1631 Jaques de Scheppene, Goreelmackere.
1631 Adriaen Ansens, Goreel.
1630 Joos vander Riviere, Scilder.

p. 44

1632 Maxemiliaen Janssens, Scild.
1632 Joos van Windeken, Scild.
1632 Jan Smeydynck, Scild.
1633 Jan Bart, doude, Glase.
1634 Jaques Sybrecht, Scild.
1634 Jan Beke, Scild.
1635 Joos Verbrugghe, Scild.
1635 Nicolais Blomme, starf stehouder, Scild.
1635 Pieter de Roose, Goreel.
1635 Maliaer Dulst, Glasem.
Jan Backe, Glase.

p. 45

1635 Fransoeis Brant, clerck, Spiegelmaker., 34 jaer
1637 Jaques de Kuenynck, Glase.
1637 Fransoeis de Schepene, Goreel.
Ghysbrecht Janssens, Scild., 1637
1638 Jaques Clement, Sad.
1638 Jeronimus Bockman, Glas.
1638 Mr. Toussain de Kuenynck, Glas.
1639 Cristiaen de Smit, clerck, Sadel.
1639 Pauwels Beke, Glase.
1640 Pieter du Blom, Sadel.
Passchier de Brauwere, Schild.
Pieter van Hove, Schild.
Guilliamme de Corte, Glas.
obiit 1641, septembre 3 Joannes de Vriendt, Schild.
obiit 1643, den eersten disseंबर Lowis de Vriendt, Schild.
Joannes Rycx, Scilder.

p. 46

1641 Jaspas Coedyck, Glase.
Adriaen Isebaert, Goreel.
1647 Bernaert Firkens, Glase.

1647 Jan Maes, Glase.
1647 Jan van Mullem, Glase.
1647 Wendelinus van Gulcken, Clerc ende scilder
1648 Guilliam Druane, Zadel.
1649 Lauwereyns Isebaert, fs. Adriaens, Gorel.
1649 Michiel van Heestere, Glase.
1649 Sarel Beterel, Glase.
1649 Matthys Rycx, fs Jans, Scild.
1649 Dheer Gillis van Wyndecken, Scild.
1650 Heer Thomaes Crispin, Cappellaen.
1651 Sarel Houtemarck, Glase.
1651 Geeraert Dulster, Zadel.
1652 Jacop van Heestere, Glase.
1652 Gabriel Vercuydt, Glase.
1653 Jan Grof, Goreelmaker.

p. 47

Antoni van Eecter, Glase.
Jan Clacens, Scild.
Lauwereins de Vrindt Scild.
Aernouet Roels, Gorel.
Jan Batiste Clasens, Scild.
1656 Fransoys Puesens, Scild.
1656 Gillis Lermyte, Gorel.
1656 Jan Noredt, Salm.
1658 Piter Dount, Glas.
1658 Joos Valke, Glas.
1658 Domyn Blomme, Gorel.
1659 Donaes de Schepen, Gorel.
1659 Hieronimus Hertawer, Scild.
1659 Herman de Corte, Sadel.

p. 48

1660 Franchoys Valcke, Glas.
1660 Policarpus Delschot, Scild.
1661 Joos vande Riviere, Glas.
1661 Hr Pieter vanden Dorpe, Capp.
1662 Marcus Bollart, Scild.
1663 Andries van Heester, Glas.
1664 Alexander Spelebin, Grel.
1663 Jan Boone, Glase.
1665 Lowis Stoet, Glas.

1666 Gaspar Codick Glas.
1663 Boudewin Bedet, Scild.
1667 Pieter de Brune, Scil.
1667 Jan Gilson, Scil.
1668 Nicolaes de Ras, Schilder.
1668 Pauwels Rickx, Schilder.

p. 49

1669 Jan Bertholomeus, Schilder.
1669 Mr. Jacobus Govaert, Schilder.
1669 Jan van Guilck, Schilder.
1670 Jaques de Grof, Goreelmaker.
1671 Jacobus van Oost, Schilder.
1671 Pieter de Winter, Schilder.
1671 Pieter Lobelle, Glas.
1672 Pauwels van Daele, Glas.
1672 Grigorius de Vogelaer, Scild.
1672 Jan Valijn, Schyld.
1673 Pauwels Gerlof, Schyld.
1673 Boudewijn Mulyer, Glas.

p. 50

1672 Nicolaes Ricx Schilder.
1675 Jan Penninck, Schilder.
1675 Anthone Bolart, Schilder.
1675 Jacobus Busens, Glase.
1676 Jan Boone, Glase.
1676 Pauwels Ricquaert, , Schild.
1676 Boudwyn Lermyte, Grel.
1677 Cornelis de Witte, Glase.
1677 Jan Maes, Schild.
1677 Adriaen Clemens, Zade.
1677 Robert Spellebeen, Grel.
1678 Jan Noret, Sadellaer.

p. 51

1678 Jaques van Valckenburch, Glaselet.
1678 Jan de Grave, Schilder.
1678 Pieter de Mey, Glaesemaecker.
Aernoudt de Roose, Schilder.
1679 Jacobus Spillebeen, Goreellet.

1679 Francois Blomme, Glas.
1679 Otto Poels, Glas.
1679 Joos van Guylick, Schilder.
1680 Cornelis van Kaukercke, Schilder.
1680 Cataline de Smydt, Grelmaeckers huysvrauwe.
1681 Jan Penevile, Schylder.
1681 Robert Valcke, Sadellaer.
1681 Gillis Blomme, Gasse.
1682 Cristiaen de Wulf, Glaesemaecker.
Andries Spillebeen, fs Alexander, 1684. gorielmaker, is int uitgaen van tjaer
1682, gestorven tot Betavia, in Oost-Indien, wiens ziele Godt genaedich sy,

p. 52

1685 Adriaen de Groupe, Goreelmaker.
1686 Jan Baeke, Glasemaecker.
1687 Aernoudt van Gulick, clerck, Glase.
1687 Passchier de Prest, Glasemak.
1688 Carel Flipe Deral, Schylder ende schyldragher.
1688 Jan Baptiste Cobrisse, , Scilder.
1689 Huibrecht Lemeere, Goreelm., 2 mael deken,
1689 Francois de Brune, Glaesemaecker.
1690 Martinus Volcke, Saelmaker.
1690 Joannes Mulet, Schilder.
1690 Pieter Mulet, Schilder.
1690 Paulus Rickx, Schilder.

p. 53

1691 Gabriel Vercuidt, Glasemaecker.
1692 Fransoeis Coppein, Schilder.
1692 Cornelis Verhove, Schilder.
1693 Lowis van Nieuwkercke, Schilder.
1693 Pieter Roose, Goreelmaker.
1693 Jacobus Dhondt, d'houde, Glasemaker.
1693 Emanul du Tier, Schilder.
1693 Bernart Penneville, Schilder.
1694 Carel de Blecker, Clerck vanden ambocht.
1695 Pieter de Velaerre, Glasemaker.
1695 Joachem Hoevenaghel, , Glas.
1696 Ferdinande Dhaene, 7 mael Deken, Glase.
1696 Anthone d'Aemer, Schilder.
1696 Jan Norret, de jonghe, Saelmacker.

P. 54

- 1697 Adriaen Clement, Glasemaker.
Franscois de Schepene, Goreelmaker.
1697 Vincent Pardon, Schilder.
Jacob Maleise, Schelder.
May 1699 Augustin Boone, 2 mael deken, Ghelaesemaeker.
1699 Jan Spillebeen, Let, Goreelmaecker.
1699, 4 October Melchior Coppe, Let, Saelmaeckers.
1700, April Jan de Stickere, Let, Glasem.
1700 Anthone Potie, Schilder.
1700 October Machiel Callewaert, Goreelmacker, eens deken.
1701 Alexander Spillebeen, Ghoreelm.
1702 Alexander Spillebeen, de houdde, Ghoreelamecker.
1703 Nicolaeis Vleys, heeft betaelt zyn doodtschuldt op den 10 October, onder 't
let schilders.
1703 Jan van Meuninxhove, Schilder.

P. 55

- 1704 Maerten Langerart, Glaesemaker.
1704 Jan Noiret, Saelmaecker.
1705 Pieter Brackenei, Scheilder.
1705 Jan Ramon, Schilder.
1706 Pieter van Meuninxhove, Schilder.
1706 Pieter Verhaghe, Schilder.
1706 Vincent vander Haghe, Saelmaecker.
1706 Anthone Caesteker, Glasemaecker.
1706 Pieter de Mey, Glasemaecker.
1706 Adriaen Frans, Schilder.
1706 Jacop de Keysere, Glasemaecker.
1707 Gregorius Boudeloo, Schilder.
1707 Maerten Mulier, Glasemaecker, 1 Deken.
1708 Lievynnis Dickx, Glasemaecker, 1 Deken.
1708 Clement Denewet, Schilder.
1709 Jacop Catelaen, Schilder.
1709 Steven Karon, Saelmaker.
1709 Franssois Roose, Schilder.
1710 Alexander l'Hermite, Ghoreelmaker.
1710 Olivier Huybrechts, Schilder.
1710 Gabriel vander Brugghe, Schilder.
1711 Jacop Dhont, Glasemaecker.
1711 Lowijs de Deyster, Schilder.
1713 Joseph van Windekens, Schilder.
1713 Martinus de Stickere, Glaesmaecker.

p. 56

- 1714 Guleame de Baene, Gereelmaecker.
1714 Carolus Maelfeijt, Schilder.
1714 Pieter Malijse, Schilder.
1715 Lowis Reepinck, Clerck en schilder.
1715 Pieter Huijberechts, Schilder.
1716 Jacobus Vercuijt, Glasemaeckers.
1716 Pieter Geleij, 2 deken het let saelmaeckers.
1717 Pieter van Bruijnstraete, Schilder.
1717 Guillame Spijndler, hout deken, hout deken schilder.
1718 Pieter de Groeve, Goreelmaecker, governuer.
1718 Pieter van Valckenburg, December Glasemaecker.
Marcus van Duvene, schelder ende
Joseph vanden Kerchove, schelder,
Dese 2 breiven hebben huenne doodtschult opgelet in het jaer 1718, schlders
1719 Judocus Arschot, Schelder.
1719 Pieter vander Heecke, Glasemaecker.
1719 Fransoeis Jamijn, Schelder.
1719 Innasus de Wijtte, Schelder.
1719 Op den 24 November, heeft betaelt zyne doodtschult, Fransoijs Sakemijn
Schyldeer.

p. 57

- 1719 Korneles van Hackere heeft syn doodtschuldt opgeleydt volgens syn
bryfken, Schyldeer.
1720 Korneelees Galee, heeft syn doodtschult betaelt op den 11 Jannewary
1720 Pieter Masyn, inde maent Juny, Glaesemaecker.
1720 Maerten vande Steene, filius Victor d'oude, Goreelmaecker.
1721 Pieter Fierens, Glasemaker.
1721 Victor vander Steene, doude, ouden deken, Goreelmaker.
1721 Frans vander Heecke, Glasemaker.
1721 Jan Baptiste Herregouts, Schilder.
1723 Jacques de Schepene, Goreelmaecker.
1723 heeft Frans de Mey syn doodtschult opgeleyt onder het let Schilders.
1724 Joseph Moenaert, Glasemaeker, inde maent December
1725 Joseph Hardy, Glasemaeker.
1726 Frans Passee, Glasemaeker, February
1726 Guillame Verhulst, Zadelaere.
1726 Michiel Valkenburgh, Glasemaecker.
1726 Bernardus Spindler, Schilder.
1727 Jacob Boelinck, Schilder.
1727 Adriaen Cent, d'oude Zadelaeer.

p. 58

- 1727 Bartholomeus Casteckere, Glasemaecker.
1727 Vincent Cent, Zadelare.
1727 Robert Valcke, Zadelare.
Victor vande Steene, 1 deken, Goreelmaecker.
1727 Jacobus Mulier, Glasemaecker.
1728 Gillis Hemmery, Schilder.
1728 Pieter Clement, Glasemaecker.
1729 Joseph vander Steene, Goreelmaecker.
1729 Albertus de Groeve, 1 deken, Glasemaecker.
1730 Remy de Have, 1 deken, Glasemaecker.
1730 Gylliame vanden Houvere, Schilder.
1731 Jacobus Marye, Goreelmaecker.
1731 Jacobus Lermyte, Goreelmaecker.
Carel Derael, fs Carel, gestorven in Oost-Indien ten jaere 1731. Ende syne zielmisse
is gedaen den 8en Meye, 1732.
1732 Jacobus Herrebodt, 1 deken, Schilders.
1732 Jacobus Bougon, 1 deken, Zaedelaer.
1733 Andries Donnij, Glaesemaecker.
1733 Joseph Coppijn, Schilder.

p. 59

- 1733 Jan van Coetsem, Schilder.
1733 Jacop Donnij, Glaesemaecker.
1734 Joseph Aneca, Schilder.
1734 Servaes vande Steene, Goreelmaecker.
1734 Pieter Vervaeke, Schilder, deken
1734 Jan van Hoestenbergh, Schilder, deken.
Jan van Damme, Groeelmaecker, 1737
1735 Joannes Reppinck, schilder en clerq van desen ambachte, gestorven
1735 Carel de Stickere, eens deken Glasemaecker.
1736 Joannes de Poorter, Schilder.
1736 Christiaen van Hoestenbergh, schilder en clerq van desen ambachte
1739 Franchois Maertens, Goreelmaker, deken
1739 Martinus Valcke, Glasemaecker, deken.
1740 Carel van Noordover, Glasemaecker, overleden gouverneur vanden
ambachte
1740 Jan de Grouve, Glasemaker.
1741 Jacobus Suweyns, Schilder.
1741 Nicolaeis Roos, eens deken, Schilder.
1741 Franchois de Vos, Goreelmaker en gouverneur
1744 Ferdinande Labus, Salmaker, deken.
1745 Joannes de Buysere, Glasemaker en gouverneur

1745 Franchois de Schepene, ouden deken, Goreelmaker.
1742 Straft François Dhondt, Schilder.

p. 60

1747 Adam Ely, Glaesemaecker.
1747 Augustijn Lobberecht, Schilder.
1747 Jan Baptiste Valcke, Zadelmaecker.
1747 Carel de Grendel, Glasemaker.
1748 Jacques de Rael, Schilder, 2 mael deken.
1750 Joseph Lermite,
1750 Jooris Wils, Schilder, 1 deken
1751 Fransois Pilliet, Glasemaecker.
1753 Cristoffel Agys, Schilder, 1 deken .
1753 Jan vander Schage, Zadelmaecker, 1 deken.
1755 Jan Bevernagie, Glasemaker.
Franchois Aernouts, Glasemaker, 1755.
1756 Baltazar Minne, Zadelmaker.
1756 Jan Lermytte, 2 mael deken Goreelmaker,
1757 Joannes Agys, Schilder.
1759 Jacobus Valcke, 1 deken Zaedelaer,
1759 Joannes Janssens, 1 deken Goreelmaecker,
1759 Franscois Maeyens, oude gouverneur Glaese,
1760 Jacobus Allynck, oude gouverneur Glasemaecker,
1760 Albertus de Mey, Schilder, gouverneur
1760 Gillealmus de Jonghe, Glasemaecker.
1761 Eustagius Malfeyt, deken, Schilder.
1761 Michiel Moennaert, Schilder.
1761 Dominicus Maertens, out deken, Goreelmaker.
1761 Jan Dieperinck, Schilders, oudt deken.
1762 Joris, fs Joris Wils, Schilder.
1762 Jacobus de Havé, Gelasemaecker, houden deken
1763 Gillis Gerneels, Schilder, verongeluckt tot Blankenberghe in de kerke,.

p. 61

1764 Plipphus Agys, Schilder.
1769 Judocus Frijclo, Glaesemaecker, eens deken
1765 Carel de Stickere, Glasemaker, eens deken, overleden den 5 Junius.
1765 Dominicus Rippynck, Schilder
1765 Anthone de Wilde, 1765, Sadelmaecker.
1765 Martinus Tilleman, Glasemaker, eens deken, stierf op den 28 october, op ons ambaghts camer subit, besigh synde met eeten, savons ten 7 uren en alf, per memorie,.

1765 Jacobus Plasschaert, Schilder.
 1767 Andries Lerremite, Glasemaeker, eens deken.
 1767 Jacobus Bolinck, Schilder.
 1768 Alexander Coppe, Sadelaer, eens deken.
 1768 Carel Noos, Schilder, gouverneur en actueelen clercke.
 1768 Jan de Stickere, Schilder.
 1768 Jan Kleyn, Schilder, oude gouverneur.,
 1769 Pieter de Grouve, Goleermaker.
 1768 Jan Gambie, Glaesmaecker, eens deken.
 1769 Heinderick Anthone Coppyn, Schilder.
 1769 Lodewyck Vermeesch, Schilder.
 1769 Pieter Ely, Glaesmaeker, eens deken.
 1770 Jan de Buisere, Glaesemaecker.
 1770 Pieter Suweijns, Schilder, eens deken.
 Jacobus Deck, filius overleden den ... 1771,
 1772 Joseph d'Hou, Schilder.
 1773 Martinus de Lessue, eens deken glaesmaeker, overleden 11 Maerte.

p. 62

1774 Guillelmus Jack, Glaesmaeker, overleden 19 February, oude gouverneur.
 1774 Joannes Coppyn, Schilder, overleden 15 July.
 1775 Vincent de Schepene, Goreelmaecker.
 1776 Lodewyck Valcke, Saedelmaecker, overleden in July.
 1776 Ferdinandus van Houtrive, Saedelmaecker, overleden 27 September.
 1779 Frans Vervaeken, Schilder, overleeden den 26 January.
 1779 Pieter van de Vyver, Schilder, overleden 24 November.
 1780 Jan vanden Asschen, Schilder, overleden 3 January.
 1781 Martinus de Lessue, Winloosser, is overleden.
 1782 Adrians Noos, , Schilder, oudt deken, overleden den 5 Meye .
 1782 Joseph Coppyn, Schilder, overleden den 10 Ost.
 1784 Jacobus Maeyens, Glaesemaecker.
 1784 Andries Bergeer, , Glaesemaecker.
 1784 Jacobus van Hoestenberghe, Schilder, oudt deken.
 1784 Jacobus Provoost, Schilder, out deken.
 anno 1786 Joseph vande Steene, Glaesmaeker, overleet in het hospitaal in Brugghe.
 anno 1786 Carel de Stickere, fs. Jan, glaesmaeker, overleet in het hospitaal in Brugghe.
 anno 1787 op den 10. july is overleeden Jacobus de Smidt, schilder, ouden deken, is begraven op St. Salvators kerkhof nevens het groot kruis, gedregen ten grave door oude dekens en gouverneurs

p. 63

anno 1788 op den ... July is overleden Jacobus Brunstraede, schilder, ouden deken is begraven op s. Walburge.

anno 1788 overleden Anthone Janssens, deken, verhongeluck in het waeter

anno 1789, 1 December overleden Joseph Dieperinck, meester Gelasmaecker,

anno 7 April 1790, overleden Erasmus van Houtrive, Meester Sadelmaecker.

anno 28 Juny 1790 overleden Jacobus Valcke, Saedelmaecker.

1791, 8 July overleden Gulame Verbandt,

1791, den 16 Julius overleden Joseph Paryn, meester glaesemaecker.

1791, den 7 Augustus is overleden Adriaen Jansens, Grelnaker en is begraven op S. Anna, mester.

1792, den 19 January is overleden Petrus Joseph Kerckhove in het hospitaal

1791, October is overleden Martinus Valcke, Glasemaecker, begraven St.-Jacobs.

1792, den 15 July is overleden Pieter Ageis, Schilder.

1793, den 26 February is overleden Jacobus van Noordover, Glasemaecker en is begraven in het ospitaal.

1794, den 5 Maerte is overleden Guillielmus van Wiedt, in het hospitaal, deken schelders geweest in het jaer 1781, en begraven met eenen vollen dienst gelyk een ouden deken

p. 64

1794 is overleden den persoon van Jacobus Tilleman, fs. Martinus, en is begraven in het hospitaal den 2 october als vry meester schilder

1795 den 2 July is overleden Joannes Suermon, schilder, en is begraven te St. Walburghe kerkhof

1796 den 20 Januaryus is overleden Franscois Hoedt, goreelmaecker in zijn dekenschaere, en hy heeft tweemaal deken geweest en is begraven tot de Paters Discalsen in het panthof.

1797 den 30 April is overleden Jacobs de Have, Glaesemaecker, in zyn leven deken geweest van het let schilders en is begraven in het hospitaal den 2 Meye 1797

1798 den 11 Augustus is overleden Martinus Syoens, fylus Joseph, geboortig van Daesele, in den ouderdom van 71 jaeren, begraven in St.-Jacobs kerke, in Brugge, meester onder het let schilders.

1799 den 13 meye is overleden Joannes Gambie, filius Jan, in den ouderdom van 61 jaeren, eens deken geweest onder het let glaesemakers en is begraven in St-Jacobs kercke,

1801 den 23 februarius is overlenden Joannes de Laheye, en heeft deken geweest onder het let glaesemaekers en is begraven tot Sinte-Anna kerkke

De overige necrologische documenten in de stedelijke collecties

Necrologium van het Brugse minderbroedersklooster, ca. 1515–1530

Papier en perkament (183 folia), originele versierde leren band op eikenhouten borden, met koperen doppen en restant van een leren sluitriem, ca. 29 × 21 cm, de oorspronkelijke tekst is versierd met rode en blauwe hoofdletters maar werd later aangevuld met gegevens over middeleeuwse broeders en weldoeners van het klooster. Het necrologium werd gebruikt tot ca. 1700.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 468: Recolletten

Obituarium van de Brugse Sint-Donaaskerk, eerste helft 16de eeuw

Perkament (108 folia), originele versierde leren band op twee varkensleren borden, ca. 29,5 × 20,5 cm, het handschrift is versierd met kalenderaanduidingen in rood. De tekst is gebaseerd op twee oudere obituaria.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 446: Kerk en kapittel Sint-Donaas

Obituarium en jaargetijdenboek van het Brugse begijnhof, eerste helft 15de eeuw

Papier (oorspronkelijk ca. 200 folia, onvolledig), beschadigde originele leren band op perkament, ca. 28,5 × 20 cm. De tekst is versierd met kalenderaanduidingen in rood. Het register is licht beschadigd.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 494: Begijnhof

Calendarium (necrologium) van het Brugse kartuizerklooster Genadedal, 1635

Papier (184 beschreven folia), perkamenten band over karton, 32 × 20 cm. Het register bevat de namen van alle personen die in het klooster werden herdacht, vanaf de nieuwe stichting in de Brugse Langestraat (1635) tot aan de opheffing (1783).

Stadsarchief Brugge, Fonds Gilliodts, voorl. nr. 201

Ledenregister van het Brugse gilde van Onze-Lieve-Vrouw van Hulsterlo, 1410

Perkament, 24 folia, perkamenten band, 22 × 16 cm. Met op fol. 20–24 een memorelijst van deze religieuze broederschap, zonder overlijdensdata.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 524: Gilde Hulsterlo

Ledenregister van het Brugse gilde van Onze-Lieve-Vrouw van Hulsterlo, 1426

Perkament, 30 folia, perkamenten band over eikenhouten borden, 29 × 19 cm. Met op fol. 15–28 een memorelijst, gedeeltelijk gekopieerd uit het register van 1410, maar aangevuld tot in de 16de eeuw.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 524: Gilde Hulsterlo

“Registerboek” van het Brugse klooster Bethanië, 1744

Papier, 213 folia, kartonnen band, 38 × 24, 5 cm. Met op fol. 78–213 het jaargetijdenboek van dit augustinessenklooster, gelegen in de Carmersstraat. Het jaargetijdenboek bevat uitsluitend gegevens over de weldoeners van het klooster.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, reeksnr. 479: Bethanië

Martyrologium (12de eeuw) met necrologium (15de eeuw) van de abdij Ter Doest, Lissewege

Perkament, convoluut van 178 perkamenten folia, 16de-eeuwse band van perkament over karton, 27,3 × 20 cm. Liturgisch handschrift, bestemd voor de lezing in het kapittel. Het laat-middeleeuwse necrologium (eind 15de eeuw) op fol. 1–18 is waarschijnlijk pas in de 16de eeuw aan het handschrift toegevoegd.

Openbare Bibliotheek Brugge, hs. 395

Remaining necrological documents in city collections

Necrology of the Bruges Minorik's Monastery, ca. 1515–1530

Paper and parchment (183 folios), original decorated leather binding on oak boards, with copper caps and remainder of a leather thong, ca. 29 × 21 cm, the original text is decorated with red and blue capitals but was later completed with data about medieval brothers and benefactors of the monastery. The necrology was used until ca. 1700.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 468, Recolletten

Obituary of the Bruges Church of St Donatian, first half of the 16th century

Parchment (108 folios), original decorated leather binding on two pigskin boards, ca. 29.5 × 20.5 cm, the manuscript is decorated with calendar indications in red. The text is based on two older obituaries.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 446: Kerk en kapittel Sint-Donaas

Obituary and annual memory register of the Bruges beguinage, first half of the 15th century

Paper (originally ca. 200 folios, incomplete), damaged original leather binding on parchment, ca. 28.5 × 20 cm. The text is decorated with calendar indications in red. The register is slightly damaged.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 494: Begijnhof

Calendar (necrology) of the Bruges Carthusian monastery Genadedal, 1635

Paper (184 written folios), parchment binding on cardboard, 32 × 20 cm. The register contains the names of all persons commemorated in the monastery, as from the new foundation in the Bruges Langestraat (1635) until its suppression (1783).

Stadsarchief Brugge, Fonds Gilliodts, prov. no. 201

Membership register of the Bruges guild of Our Lady of Hulsterlo, 1410

Parchment, 24 folios, parchment binding, 22 × 16 cm, including a memorial list of this religious brotherhood on folios 20–24, without dates of death.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 524: Gilde Hulsterlo

Membership list of the Bruges guild of Our lady of Hulsterlo, 1426

Parchment, 30 folios, parchment binding on oaken boards, 29 × 19 cm. Including a memorial list on folios 15–28, partially copied from the register of 1410, but completed until the 16th century.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 524: Gilde Hulsterlo

“Register Book” of the Bruges ‘Bethanië’ monastery, 1744

Paper, 213 folios, cardboard binding, 38 × 24.5 cm, including the annual memory register of this Augustinian nunnery, located in the Carmersstraat. The annual memory register contains exclusive data about the monastery’s benefactors.

Stadsarchief Brugge, Oud Archief, serial no. 479: Bethanië

Martyrology (12th century) with necrology (15th century) of Ter Doest abbey, Lissewege

Parchment, bundle of 178 folios, 16th century binding of parchment on cardboard, 27.3 × 20 cm. Liturgical manuscript, intended for reading in the chapter. The late medieval necrology (end of the 15th century) on folios 1–18 was probably added to the manuscript in the 16th century.

Openbare Bibliotheek Brugge, ms. 395

EDITIES VAN DE MEMORIELIJST

J. Gailliard, *De ambachten en neringen van Brugge, of beschrijving hunner opkoomst, bloei, werkzaamheden, gebruiken en voorregten*, Brugge, 1854, p. 160–163: weinig betrouwbare editie van uittreksels uit de memorielijst.

C. Carton, 'Obituaire de la Société de St.-Luc, à Bruges, avec gravure représentant la pierre sépulcrale d'Adrien, Van Pollinchove, chapelain de la Société', in: *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, 12 (1862–1863), p. 1–36: eerste volledige editie van de memorielijst, toen in het bezit van de uitgever; deze uitgave is postuum gepubliceerd, zonder annotatie of wetenschappelijke inleiding.

C. Vanden Haute, *La corporation des peintres de Bruges*, Brugge-Kortrijk, z.j. [1913], p. 194–210: betrouwbare wetenschappelijke editie, zeer nuttig om thans verloren gegane tekstgedeelten aan te vullen; deze gedrukte tekst schiet echter tekort voor de aanduiding van de verschillende handen en tekstlagen in de memorielijst.

LITERATUURLIJST

A. Van de Velde, *De Unie der Ambachten van de Beeldmakers en huusscrivers, Cleerscrivers, Zadelers, Goreelmakers, Boomhauwers, Glazenmakers en Spiegelmakers te Brugge*, Brugge, 1905.

J.P. Sosson, 'Une approche des structures économiques d'un atelier d'art: la corporation des peintres et selliers de Bruges, XV–XVIIe siècles', in: *Revue des Archéologues et Historiens de l'Art de Louvain*, 1970, p. 91–100.

N. Huyghebaert, *Les documents nécrologiques*, Turnhout, 1972 (Typologie des sources du moyen âge occidental, fasc. 4).

P.C.M. Hoppenbrouwers, 'De broederschap van Onze-Lieve-Vrouw te Heusden', in: D.E.H. De Boer en J.W. Marsilje (red.), *De Nederlanden in de late middeleeuwen*, Utrecht, 1987, p. 199–235.

A. Schouteet, *De Vlaamse Primitieven te Brugge. Bronnen van de schilderkunst te Brugge tot de dood van Gerard David. Vol. 1: A-K*, Brussel, 1989 (Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Fontes Historiae Artis Neerlandicae, dl. II).

A. Schouteet, 'De broederschap van O.-L.-Vrouw van Hulsterlo, ledenlijst', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis "Société d'Emulation" te Brugge*, 127 (1990), p. 109–144.

P. Trio, *Volksreligie als spiegel van een stedelijke samenleving. De broederschappen te Gent in de late middeleeuwen*, Leuven, 1993 (Symbolae Facultatis Litterarum et Philosophicae Lovaniensis, series B, vol. 11).

A. Dewitte, 'Onser vrouwen vander Loo. Brugge 1349–Damme 1410', in: *Biekorf* 95 (1995), p. 192–195

J. De Maet, *Lavaux-Sainte-Anne raconte sa guerre*, z.p. z.j